

BİLGİSAYAR OKURYAZARLIĞI I-II

Editörler

**Ahmet Benzer
Harun Aksaya**

**Ahmet Benzer
Serdar Çiftci
Aliye Saraç
Hakkı Bağcı
Arif Çömek**

**Harun Aksaya
Beyza K. Bayrak
Elif Benzer
Tolga Kabaca**

Editör: Ahmet Benzer
Harun Aksaya

Bilgisayar Okuryazarlığı I - II

ISBN 978-605-364-357-9

Kitapta yer alan bölümlerin tüm sorumluluğu yazarlarına aittir.

© 2012, Pegem Akademi

Bu kitabın basım, yayın ve satış hakları

Pegem Akademi Yay. Eğt. Dan. Hizm. Tic. Ltd. Şti'ye aittir.

Anılan kuruluşun izni alınmadan kitabın tümü ya da bölümleri,
kapak tasarımı, mekanik, elektronik, fotokopi, manyetik, kayıt
ya da başka yöntemlerle çoğaltılamaz, basılamaz, dağıtılamaz.

Bu kitap T.C. Kültür Bakanlığı bandrolü ile satılmaktadır.

Okuyucularımızın bandrolü olmayan kitaplar hakkında
yayınevimize bilgi vermesini ve bandrolsüz yayınları

satın almamasını diliyoruz.

I. Baskı: Kasım 2012

Dizgi-Grafik Tasarım: Didem Kestek

Kapak Tasarımı: Gürsel Avcı

Baskı: Ayrıntı Matbaası

(Ankara-0312-394 55 90)

Yayıncı Sertifika No: 14749

Matbaa Sertifika No: 13987

İletişim

Karanfil 2 Sokak No: 45 Kızılay / ANKARA

Yayınevi: 0312 430 67 50 - 430 67 51

Yayınevi Belgeç: 0312 435 44 60

Dağıtım: 0312 434 54 24 - 434 54 08

Dağıtım Belgeç: 0312 431 37 38

Hazırlık Kursları: 0312 419 05 60

E-ileti: pegem@pegem.net

Ön Söz

Bilgisayar teknolojileri dünyada en hızlı değişen ve gelişen bilgi alanlarının başında gelmektedir. Bu bilgi alanı zamanla da önemli bir ekonomik sektör hâline gelmiştir; çünkü bilgi ancak paylaşınca değer kazanmakta ve başkaları tarafından bilindikçe öğrenilmekte ve geliştirilmektedir. İnsanlar bilgiyi üretince bunun başkaları tarafından bilinmesini arzulamaktadırlar. Günümüzde özellikle sosyal medya araçları ve özellikle Facebook bu amaca hizmet eden öncü sitelerden biridir. Bu bilinme ihtiyacının yanı sıra artık 2-3 yaşlarında küçük çocuklar bilgisayar ile tanışıp ilkokuldan itibaren ödev adı altında araştırmalarını bilgisayar teknolojisini kullanılarak yapmaktadırlar.

Branşı ne olursa olsun 21. yüzyıl öğretmenin en önemli bilgi alanlarından biri bilgisayar teknolojisini bilmek ve kullanabilmek olmalıdır. Günümüzdeki anlamı yalnızca okuma ve yazmanın ötesinde bir bilgiyi kullanabilme becerisi olarak genişleyen *okuryazarlık* kavramı bilgisayar ile birleşerek bir bilginin hem bilinmesini hem de uygulanmasını gerektiren bir beceriye dönüşmüştür. Özellikle internet bir derya olup öğretmenin öğrencilerinin hem doğru kaynaklara ulaşmasında hem de ulaştıkları kaynakları işleyebilmesinde rehber olmalıdır. Bilgi yalnızca bir yerden başka bir yere aktarılırsa öğrenme gerçekleşmez; yapılan yalnızca yükü bir yerden bire aktarmak olur. Bilgi ancak işlenirse; yani gerekli ve gereksizleri çıkarılıp yeniden düzenlenir ve yorumlanırsa öğrenilir. Bilgi çağı olarak adlandırılan 21. yüzyılda öğretmen öğrencilerine aradıkları neredeyse her şeyi bulabildikleri internette veri işleme, veri sunma gibi bilgileri etkili bir biçimde kullanma becerisini kazandırarak hem bilgiyi edinmelerinde hem de paylaşımlarında yardımcı olabilmelidir. Bu sebeple öğretmen bilgisayar teknolojisini yalnızca bilgisini geliştirme ve aktarma aracı olarak kullanmayacak aynı zamanda öğrencilerinin de bu teknolojiyi doğru ve etkili kullanmalarında rehberlik edecektir.

“Emek olmadan yemek olmaz.” düşüncesiyle kitabın oluşturulmasında emeği geçen bütün hocalarıma teşekkür ederim. Ortaya çıkan eserin öğretmen adaylarına faydalı olacağını umut ederim.

Ahmet BENZER-Harun AKSAYA

BÖLÜMLER VE YAZARLARI

1. BÖLÜM: BİLGİSAYAR OKURYAZARLIĞI

Ahmet Benzer

Marmara Üniversitesi, Eğitim Fakültesi

2. BÖLÜM: YAZILIM VE DONANIM

Serdar Çiftci

Adnan Menderes Üniversitesi

3. BÖLÜM: KELİME İŞLEMCİ PROGRAMI

Aliye Saraç

Nişantaşı Üniversitesi, Nişantaşı Meslek Yüksekokulu

4. BÖLÜM: POWERPOİNT 2010 VERİ SUNUM PROGRAMI HAKKINDA TEMEL BİLGİLER

Hakkı Bağcı

Sakarya Üniversitesi Kaynarca Seyfettin Selim Meslek Yüksekokulu

5. BÖLÜM: VERİ İŞLEME PROGRAMI: MS EXCEL 2010

Arif Çömek

Marmara Üniversitesi, Eğitim Fakültesi

6. BÖLÜM: MASAÜSTÜ YAYINCILIĞI

Harun Aksaya

Marmara Üniversitesi Rektörlük Bilişim Merkezi

7. BÖLÜM: MEDYA OKURYAZARLIĞI VE EĞİTİMDE SOSYAL MEDYA

Beyza K. Bayrak

Yıldız Teknik Üniversitesi, BOTE

Elif Benzer

Marmara Üniversitesi Fen Eğitimi

8. BÖLÜM: BİLGİSAYAR DESTEKLİ ÖĞRETİM İLE İLGİLİ KAVRAMLAR

Tolga Kabaca

Pamukkale Üniversitesi, Eğitim Fakültesi

9. BÖLÜM: AÇIK DERS MALZEMELERİ VE ÖĞRENME NESNESİ AMBARLARI

Aliye Saraç

Nişantaşı Üniversitesi, Nişantaşı Meslek Yüksekokulu

10. BÖLÜM: UZAKTAN EĞİTİM

Harun Aksaya

Marmara Üniversitesi Rektörlük Bilişim Merkezi

11. BÖLÜM: AKILLI TAHTA

Arif Çömek

Marmara Üniversitesi, Eğitim Fakültesi

İÇİNDEKİLER

1. BÖLÜM

BİLGİSAYAR OKURYAZARLIĞI

Okuryazarlık	1
Bilgi Okuryazarlığı	2
Bilgisayar okuryazarlığı	4
Bilgisayar okuryazarı bir bireyin sahip olması gereken özellikler	6
Bilgisayar okuryazarı bir öğretmenin sahip olması gereken beceriler ...	9
Kaynakça.....	12

2. BÖLÜM

YAZILIM VE DONANIM

Donanım.....	15
Masaüstü Bilgisayarlar	15
Anakart (Mainboard).....	17
İşlemci (CPU)	18
Bellek	19
Harddisk	20
Güç kaynağı	21
Ekran kartı	21
Ses kartı	22
Klavye ve Fare	22
Bilgisayar kasası	23
CD/DVD okuyucu/yazıcı	23
Hoparlör	23
Yazıcı (Printer).....	24
Tarayıcı.....	24
Ethernet kartı	24
Hafıza kartı okuyucu.....	25
Taşınabilir Bilgisayarlar	25
Ağ	27
Veri Depolama	28
Ses ve Görüntü	29
Yazılım	29
İşletim sistemleri	29
Windows	30
Linux	31
Diğer.....	31

İnternet Tarayıcıları	32
E-Posta	32
Anlık Mesajlaşma	33
Sosyal Etkileşim	33
Güvenlik Duvarı ve Antivirüs Yazılımları	34
Ses ve Görüntü	35
Yedekleme	36

3. BÖLÜM KELİME İŞLEMÇİ PROGRAMI

Giriş – Kelime İşlemci Programı Nedir?	37
Arayüz.....	38
Sekmelere Genel Bakış	41
Dosya İşlemleri	44
Örnek Uygulama 1: Form Şablonu Kullanımı.....	46
Ödev 1 – Okul Gazetesi Hazırlama.....	47
Metin Düzenleme ve Biçimlendirme.....	54
Gelişmiş Yazı Tipi Özellikleri	57
Belgeye Çizimler Eklemek.....	78
Belgeye Öğeler Eklemek	106
Belgeye Bağlantılar Eklemek.....	125
Sayfa Düzeni.....	129
Sayfa Arka Planını Düzenlemek.....	130
Sayfa Yapısını Düzenlemek	134
Sayfayı Yönlendirmek	135
Belgeyi Sütunlara Bölmek	137
Sayfaya Kesme Eklemek	139
Belgeye Satır Numaraları Eklemek	139
Heceleme	140
Paragraf Özellikleri	141
Belgeye Başvurular Eklemek.....	142
Dipnot ve Sonnot.....	144
Şekiller Tablosu	145
Postalar	147
Belgeyi Gözden Geçirmek.....	156
Belgeye Açıklama Eklemek.....	161
Belgenin Görünüm Özellikleri.....	162

4. BÖLÜM

POWERPOINT 2010 VERİ SUNUM PROGRAMI HAKKINDA TEMEL BİLGİLER

Powerpoint nedir?	169
Powerpoint Programını Açmak.....	169
Powerpoint Pencere Elemanları	170
Powerpoint 2010 Veri Sunum Programına Giriş	172
Dosya Menüsü İşlemleri	172
Giriş Sekmesi İşlemleri	175
Yeni Slayt Oluşturma.....	178
Slayt' a Metin Ekleme ve Düzenleme.....	179
Slayt' a Şekil, Çizim Ekleme ve Düzenleme	181
Powerpoint 2010 Veri Sunum Programında Nesne Ekleme ve Slayt İşlemleri.....	182
Tablo Ekleme.....	184
Denklem Oluşturma ve Simge Ekleme.....	186
Ses ve Video Ekleme.....	187
Slayt Arka Planının Biçimlendirilmesi	193
Powerpoint 2010 Veri Sunumu Programında Animasyon İşlemleri.....	195
Slayt ve Nesne Geçiş Zamanları.....	198
Slayt Gösterisini Ayarla.....	201

5. BÖLÜM

VERİ İŞLEME PROGRAMI: MS EXCEL 2010

DERS 1: Excel'e Giriş.....	203
Excel'de Çalışma Ekranı.....	204
Şerit	205
Şeridi Özelleştirme	205
Hızlı Erişim Araç Çubuğu	207
Backstage Görünümü.....	208
Bir Çalışma Kitabı Oluşturma ve Açma	208
Yeni Bir Çalışma Kitabı Oluşturmak	208
Uygulama.....	210
DERS 2: Dosyayı Kaydetmek.....	210
Giriş.....	210
Çalışma Kitabını Kaydetmek	210
Kaydet Komutunu Kullanmak.....	211
Otomatik Kurtarmayı Kullanmak	212

Excel 97-2003 Çalışma Kitabı Olarak Kaydetmek	213
PDF Olarak Kaydetmek.....	214
Uygulama.....	215
DERS 3: Hücrelerle Çalışmak	216
Giriş.....	216
Hücreler ve Hücre İçeriğiyle çalışmak	216
Bir Hücreyi Seçmek.....	217
Birden Fazla Hücreyi Seçmek	217
İçerik Ekleme	218
Hücrelerdeki İçeriği Silme.....	218
Hücre İçeriğini Kopyalamak ve Yapıştırmak	220
Hücre İçeriğini Kesme ve Yapıştırmak	220
Yapıştırma Seçenekleri.....	221
Sağ Fare ile Biçimlendirme Komutlarını Kullanmak.....	222
Hücreleri Sürükle-Bırak ile Taşımak.....	222
Doldurma Özelliği ile Hücreleri Doldurmak	223
Uygulama.....	223
DERS 4: Sütunları, Satırları ve Hücreleri Biçimlendirmek	224
Giriş.....	224
Sütunlar, Satırlar ve Hücrelerle Çalışmak.....	224
Sütun Genişliğini Belli Bir Değere Göre Ayarlamak.....	224
Satır Genişliğini Değiştirmek.....	225
Satır Yüksekliğini Belli Bir Değere Göre Ayarlamak	226
Satır Ekleme	227
Sütun Ekleme	227
Satır Silme.....	228
Sütun Silme.....	229
Metni Kaydırma ve Hücreleri Birleştirme.....	229
Birleştir ve Ortala Komutunu kullanmak.....	230
Uygulama.....	232
DERS 5: Hücreleri Biçimlendirmek	232
Giriş.....	232
Metni Biçimlendirmek.....	232
Yazı Tipini Değiştirmek.....	232
Yazı Tipi Boyutunu Değiştirme	233
Kalın, İtalik ve Altı Çizili Komutlarıyla Çalışmak.....	234
Kenarlık Ekleme	234
Yazı Tipi Rengini Değiştirmek.....	235

Dolgu Rengi Ekleme	235
Metni Yatay Hizalamak	236
Metni Dikey Hizalamak	237
Sayıları ve Tarihleri Biçimlendirmek	237
Sayı ve Tarihleri Biçimlendirmek	237
Uygulama	238
DERS 6: Basit Formüllerle Çalışmak	238
Giriş	238
Basit Formüller	239
Excel'de Basit Formüller Oluşturmak	239
Hücre Başvuruları ile Formüller Oluşturmak	240
Tıkla ve Seç Yöntemiyle Formül Oluşturmak	241
Bir Formülü Düzenlemek	242
Formül Girerken Sık Yapılan Hatalar ve Çözümleri	243
Uygulama	245
DERS 7: Çalışma Sayfaları ile Çalışmak ve Yazdırmak	245
Giriş	245
Çalışma Sayfaları ile Çalışmak	246
Bir Çalışma Sayfasının Adını Değiştirmek	246
Yeni Bir Çalışma Sayfası Ekleme	247
Bir Çalışma Sayfasını Silme	247
Bir Çalışma Sayfasını Kopyalamak	248
Bir Çalışma Sayfasını Taşımak	248
Bir Çalışma Sayfasının Sekmesini Renklendirmek	249
Çalışma Sayfalarını Gruplamak	249
Çalışma Sayfası Bölmelerini Dondurmak	250
Sütunları Dondurmak	251
Bir Excel Çalışma Kitabını Yazdırmak	251
Yazdır Menüsünün Görüntülenmesi	251
Etkin Sayfaları Yazdırmak	252
Tüm Çalışma Kitabını Yazdırmak	253
Seçimi Yazdırmak	254
Sayfa Yönlendirmesini Değiştirmek	254
Çalışma Sayfasını Bir Sayfaya Sığdırmak	255
Baskı Önizlemede Kenar Boşluklarını Düzenlemek	256
Yazdırma Başlıklarını Belirlemek	256
Kesme Ekleme	257
Uygulama	258

DERS 8: Kompleks Formüllerle Çalışmak	258
Giriş.....	258
Kompleks Formüller	259
İşlem Sırası.....	259
Örnek 1	259
Örnek 2	260
İşlem Sırasını Kullanarak Kompleks Bir Formül Oluşturmak.....	260
Hücre Adresleri İle Çalışmak.....	261
Görelî Adreslerle bir Formül Oluşturmak ve Kopyalamak.....	261
Mutlak Adreslerle bir Formül Oluşturmak ve Kopyalamak	262
Temel Fonksiyonlarla Çalışmak	263
Bir Formülün Parçaları	263
Başvurularla Çalışmak.....	264
Temel Fonksiyonların Kullanımı.....	264
Otomatik Toplam ile Sık Kullanılan Fonksiyonlara Erişmek	264
İşlev Kitaplığı.....	265
İşlev Kitaplığından bir Fonksiyon Ekleme.....	266
İşlev Ekle Komutunun Kullanılması	267
Uygulama.....	269
Kaynakça.....	270

6. BÖLÜM

MASAÜSTÜ YAYINCILIĞI

Masaüstü Yayıncılığı Nedir?.....	271
Publisher Menülerinin Tanıtımı.....	272
Giriş Sayfası ve Menüsü.....	273
Ekle Menüsü.....	274
Sayfa Tasarımı Menüsü.....	274
Postalar Menüsü	274
Gözden Geçir Menüsü.....	274
Görünüm Menüsü.....	274
Örnekler İle Publisher	275
Publisher Kullanarak Gazete Sayfası Hazırlamak	279
Publisher Kullanarak Kartpostal Hazırlamak.....	280
Publisher Kullanarak Sertifika Hazırlamak	281
Publisher Kullanarak Davetiyeler Hazırlamak	283
Publisher Kullanarak El İlanları Hazırlamak.....	285
Publisher Kullanarak İşaret Levhaları Hazırlamak	286
Ödev	288

7. BÖLÜM

MEDYA OKURYAZARLIĞI VE EĞİTİMDE SOSYAL MEDYA

Medya Okuryazarlığı ve Tarihsel Gelişimi.....	290
Medya Okuryazarlığının Eğitimi	292
Türkiye’de Medya Okuryazarlığı Çalışmaları.....	293
İlköğretim Seçmeli Medya Okuryazarlığı Dersi Öğretim Programı	294
Sosyal Medya.....	295
Sosyal Medyanın Tanımı	296
Sosyal Medyanın Özellikleri	296
Sosyal Medya Araçları	299
Facebook’un Kullanım Avantajları.....	304
Twitter ve Facebook Karşılaştırması.....	306
Eğitimde Sosyal Medya.....	310
Kaynakça.....	317

8. BÖLÜM

BİLGİSAYAR DESTEKLİ ÖĞRETİM İLE İLGİLİ KAVRAMLAR

Giriş.....	321
Bilgisayar Destekli Öğretim ve Kuramsal Temelleri.....	324
Çeşitli Bilgisayar Destekli Öğretim Uygulamaları.....	325
BDÖ’ye Yardımcı Donanımlar (Araç-Gereçler)	326
BDÖ’de Yazılımlar	328
Bilgisayar Destekli Öğretim Uygulamalarının Yararları ve Sınırlılıkları.....	330
Bilgisayar Destekli Öğretimde Öğretmen ve Öğrenci Rollerini	331
Öğretmen Rollerini.....	331
Öğrenci Rollerini	332
Öz-Değerlendirme Soruları	332
Kaynakça.....	333

9. BÖLÜM

AÇIK DERS MALZEMELERİ VE ÖĞRENME NESNESİ AMBARLARI

Giriş.....	335
Açık Ders Malzemelerinin Tanımı.....	336
Açık Ders Malzemeleri Kavramının Oluşum Süreci	336
Türkiye’de Açık Ders Malzemeleri	338
Açık Ders Malzemelerinin Faydaları	340
Açık Ders Malzemelerinin Sunumu	341
Açık Ders Malzemelerinde Telif Hakları.....	342

Öğrenme Nesnesi Ambarları - Giriş.....	343
Öğrenme Nesnesinin Tanımı.....	344
Öğrenme Nesnelerinin Özellikleri.....	345
Öğrenme Nesnelerinin Çeşitleri.....	346
Metadata	347
Öğrenme Nesnesi Ambarları	348
Öğrenme Nesnesi Ambarlarına Örnekler	349
WISC-ONLINE	351
DLESE (Digital Library for Earth System Education).....	352
AtaNesA – Atatürk Üniversitesi Nesne Ambarı.....	352
Kaynakça.....	354

10. BÖLÜM UZAKTAN EĞİTİM

Giriş.....	357
Uzaktan Eğitim Nedir - Giriş?	358
Uzaktan Eğitim Modelleri	365
Uzaktan Eğitim Uygulama Örneği (Moodle Uzaktan Eğitim Sisteminin Kullanılması).....	366
Moodle Kurulumu ve Kullanımı	367
Ders Materyallerini Yükleme.....	371
Kişi Tanımlama.....	374
Uzaktan Eğitimde Mobil Teknolojilerin Kullanılması.....	376
Kaynakça.....	379

11. BÖLÜM AKILLI TAHTA

Akıllı Tahta Uygulamaları.....	381
Sistem İhtiyaçları	383
Yazılımın Bilgisayara Kurulması	383
Donanım Ayarları.....	384
Kayıt Modu.....	387
Etkileşimli Mod	388
Akıllı Tahtanın Kullanımında Yararlanılabilecek Yöntemler	390
Notlarla Açıkla	391
Dikkati Odakla.....	392
Dijital mürekkeple kaydet	394
Kaydetme ve Sayfa Ayarları.....	394
Kaynakça.....	396

1. BÖLÜM

BİLGİSAYAR OKURYAZARLIĞI

Ahmet BENZER

Marmara Üniversitesi, Atatürk Eğitim Fakültesi

Bilgisayar okuryazarlığı kavramını anlayabilmek için *okuryazarlık* ve onun bir alt başlığı olan *bilgi okuryazarlığı* kavramlarını bilmek gerekmektedir.

Okuryazarlık → *Bilgi okuryazarlığı* → *Bilgisayar okuryazarlığı*

Okuryazarlık

Bilgi okuryazarlığı veya bilgisayar okuryazarlığı kavramı yeni bir kavram olarak 21. yüzyılda sık sık kullanılmaya başlansa da bu kavramların kökenleri çok eskilere dayanmaktadır. Bu iki kavramında temelindeki esas nokta okuryazarlıktır. Okuryazarlık kavramı zaman içerisinde pek çok aşamadan geçmiş ve bu aşamalarda kavram farklı anlamları da içine alarak genişlemiş ve değişmiştir.

BRUCE (1998)'a göre okuryazarlığın değişimi zaman içerisinde şöyle olmuştur (Akt. LANKSHEAR, SNYDER ve GREEN 2000: 26):

- İlkel sembol sistemi
 - Karmaşık sözlü dil
 - İlk yazı
 - El yazısı okuryazarlığı
 - Baskı metni okuryazarlığı
 - Video okuryazarlığı
 - Dijital okuryazarlığı
 - Görsel okuryazarlık

Okuryazarlık kavramı 21. yüzyılda ise daha da çeşitlenerek çeşitli bilim dallarının kendine özgü bilgi alanlarını tanımlamak için kullanılmıştır.

SNAVELY ve COOPER (1997:12) çeşitli bilim dallarının okuryazarlık alt dalları şöyle vermiştir:

Ahlak okuryazarlığı	İş Ortamı okuryazarlığı
Amerikan okuryazarlığı	Kültür okuryazarlığı
Anayasa okuryazarlığı	Kütüphane okuryazarlığı
Bilgisayar okuryazarlığı	Matematik okuryazarlığı
Bilimsel okuryazarlık	Medya okuryazarlığı
Coğrafya okuryazarlığı	Mesleki okuryazarlık
Çevre okuryazarlığı	Politik okuryazarlığı
Çoklu-kültür okuryazarlığı	Sinema okuryazarlığı
Dans okuryazarlığı	Tarih okuryazarlığı
Dünya okuryazarlığı	Tarım okuryazarlığı
Ekonomi okuryazarlığı	Teknoloji okuryazarlığı
Eleştirel okuryazarlık	Televizyon okuryazarlığı
Eskiçağ okuryazarlığı	Tüketici okuryazarlığı
Farklı-Kültür okuryazarlığı	Yasa okuryazarlığı
Görsel okuryazarlık	Yatırım okuryazarlığı
Grafik okuryazarlığı	Yurttaşlık okuryazarlığı

Bilgi okuryazarlığı bir şemsiye kavram olarak yukarıda sayılan bütün alanları kapsayıcı bir nitelik taşımaktadır (BREIVIK ve FORD 1993: 98).

Bilgi Okuryazarlığı

Bilgi okuryazarlığı kavramı ilk defa 1974 yılında Paul ZURKOWSKI tarafından (DOYLE 1994: 5; SPITZER, EISENBERG ve LOWE 1998: 22; OWUSU-ANSAH 2005: 367) kullanılmış ve günümüze kadar da gelişerek daha da önem kazanmıştır. Bugünün bilgi toplumlarında bütün politik, sosyal ve ekonomik sınırlar aşılmıştır. Küreselleşme ile birlikte bilgiyi kullanma ve elde etmenin önemi her geçen gün artmaktadır. Hızla gelişen toplumlarda bilgi en büyük meslek hâline gelmiştir (DOYLE 1994: 1) ve bilgi okuryazarlığı bugün de gelişen ve gelişmeye devam eden bir kavramdır. Zaten insanlık var olduğu ve bilgiye ihtiyaç duyduğu müddetçe

bu kavramda gelişecek ve değişecektir. Türk Dil Kurumunun internetteki Güncel Türkçe Sözlüğünde bilgi okuryazarlığı ile ilgili bir bilgiye (2012 Mart) rastlanılmamıştır. Bununla birlikte kavramın TDK'nin sözlük sisteminde 64.809.669 kez aranmış olması konuyla ilgili Türkiye'de büyük miktarda araştırma yapıldığını göstermesi bakımından oldukça önemlidir.

BRUCE (2003) bilgi okuryazarlığını bilginin kullanımı, değerlendirilmesi ve tenkiti şeklinde tanımlamıştır. Yazar bilgi okuryazarlığını, abece, işleve dayalı, sosyal ve dijital bilgi okuryazarlığı olarak bölümlere ayırmıştır. BAWDEN (2011: 218)'e göre bilgi okuryazarlığı ve dijital okuryazarlık, anket ve çözümleme yoluyla bilginin ele alınması ve tanımlanmasıdır. Bu kavram, bilgisayar okuryazarlığı, kütüphane okuryazarlığı, bilişim ağı okuryazarlığı, internet okuryazarlığı alanlarını içinde barındırır. LENOX (1993) bilgi okuryazarlığını, geniş anlamıyla kişinin değişik bilgi kaynaklarına erişme ve bilgiyi anlama becerisi olarak ifade eder (Akt. KIZIL 2007:10).

Genel anlamda okuryazarlık kavramı belli bir dilde okuyabilme ve yazabilme yeteneği olarak özetlense de HOUFF (2002)'a göre yaşanan değişimler okuryazarlığın boyutunu da genişletmiştir. Böylece okuryazar kişiler kaynaklardaki bilgiyi yalnızca okuyup yazabilen değil, aynı zamanda bu bilgiyi yorumlayabilen ve uygulayabilen kişiler olarak düşünölmeye başlanmıştır (Akt. POLAT 2005: 23).

Basılı bilgi kaynaklarına sayıları hızla artan elektronik kaynakların eklendiği, bilginin katlanarak arttığı ve bireylerin başarısının, ne kadar etkin ve becerikli bilgi tüketicileri ve üreticileri olduklarına bağlı olarak belirlendiği günümüz dünyasında, kazandırılması kaçınılmaz bir beceriler grubu olarak ERDEM ve AKKOYUNLU (2002) bilgi okuryazarlığı becerilerini Şekil 1'de özetlemiştir:

Şekil 1.1. Bilgi Okuryazarlığı Becerileri

Bilgi okuryazarlığı basamaklarında yer alan davranışları da aşağıda tablo hâlinde yer almaktadır (ERDEM ve AKKOYUNLU 2002):

Tablo 1.1. Bilgi Okuryazarlığı Basamakları

Bilgiyi Toplama	Bilgiyi Örgütleme	Bilgiyi Sunma
Bilgi ihtiyacına dayalı olan problemi tanılama,	Toplanan bilgileri, ele alınan probleme uygun olacak biçimde seçme,	Bilgiyi gözden geçirme
Problemin çözümü için gerekli bilgiyi belirleme	Seçilen bilgileri en uygun format içinde düzenleme	Hedef kitlenin özelliklerini belirleme
Farklı bilgi kaynaklarından (basılı, elektronik) bilgiye erişme	Bilgileri önceki bilgilerle bütünleştirme	Sunuş stratejisinin belirleme
Erişilen bilgiyi değerlendirme	Bilgileri, probleme yanıt olacak biçimde ve anlam bütünlüğüne dikkat ederek örgütleme	Bilgileri anlam bütünlüğünü bozmadan özetleme
Güvenilir ve doğru bilgiyi toplama	Çalışmayı raporlaştırma	Teknoloji desteğiyle sunma

Bilgisayar okuryazarlığı

Bilgisayar okuryazarlığı ve bilgi okuryazarlığı arasında ayırım tartışmalı bir konudur. Kavramlar birbirleriyle bağlantılı olsa da birbirlerinden ayrırırlar. Ne olup olmadıkları, örnekler ile aralarındaki ayırım tam olarak yapılmalıdır. Bilgisayar okuryazarlığı, bilgi okuryazarlığının bir alt dalıdır (BAWDEN 2001). Araştırmalarda bunu doğrulamaktadır. Örneğin KAYA ve DURMUŞ (2008) yaptığı araştırma sonucunda öğretmen adaylarının bilgi okuryazarlığı düzeyi ile araştırma yaparken interneti kullanma düzeyleri arasında çok yakın bir ilişki bulmuşlardır. Ayrıca ZHANG (2001)'a göre bilgi okuryazarlığına giden yol, bilgisayar okuryazarlığından geçmektedir. Bilgisayar okuryazarlığı terimi genellikle teknoloji okuryazarlığı ve bilgi teknolojileri okuryazarlığı ile eş anlamlı olarak kullanılmaktadır. Bilgi teknolojilerini diğer bir deyişle bilgisayarları kullanma becerisine sahip olmadan bilgi okuryazarlığı becerisine sahip olmak olanaksızdır; çünkü günümüzde teknoloji bilginin sunumu ve dağıtımı amacıyla yaygın olarak kullanılmaktadır (Akt. ALDEMİR 2004: 33).

Teknoloji insanların bilgi kaynaklarına zaman bakımından en hızlı ve maddi bakımlardan da en ucuz şekilde ulaşılabilirliğini sağlamıştır. 2010'lu yıllarda okullarda teknoloji ürünü olarak akılla tahta, bilgisayarlar, televizyonlar, videolar ve projeksiyon vb. çok farklı çeşitte ve işlevde araçlar yer almaktadır. Bu araçlar içerisinde en çok tercih edileni içinde barındırdığı çok fazla işlevden dolayı bilgisayardır. Böylece bilgisayar teknolojileri ile bilginin üretimi, paylaşımı ve bilginin etkin kullanımı bilgilerinin öğrenilmesinde temel bilgiler edinilir. Bu bilgilerde bilgi okuryazarlığını gerektirir ve dolayısıyla bu bilgi de bilgi okuryazarlığının bir alt aşaması olan bilgisayar okuryazarlığına götürecektir. Bilgisayar teknolojisini anlamak için de bilgisayarın fiziki görünümü içerisindeki çeşitli yazılım programı bilgisine sahip olmaları gerekmektedir.

Günümüzde *eli kalem tutan öğrenci* deyimi yerini *eli fare tutan öğrenci*'ye bırakmıştır. Bilgisayar kullanım yaşı 2-3 yaşına kadar inmiştir. Bugün bilgi okuryazarlığının en önemli kaynaklarından birini internet oluşturmaktadır. İnternetteki bilgileri bulabilmek, işleyebilmek ve düzenleyebilmek için mutlaka bilgisayar bilgisine ve dolayısıyla bilgisayar okuryazarı olmaya gerek vardır. Bu da bilgi okuryazarlığına giden yolun bilgisayar okuryazarlığından geçtiğinin bir göstergesidir. Özellikle işletim sistemleri ve donanım özellikleri birbirinden farklı da olsa bütün bilgisayar benzer bir mantık ile çalışmakta böylece daha önce hiç kullanmadığımız bir bilgisayarı kullanılabiliriz. Belli bir teknoloji bilgisine ve bu teknolojiyi kullanabilme becerisine sahip olduğumuzda isteğimiz her yerden internet aracılığı ile birçok kaynağa ulaşabiliriz. İletişim çağında aranan bir sorunun veya merak edilen bir konunun en ince ayrıntılarına kadar internet teknolojisi kullanarak bulmak oldukça kolaylaşmıştır. Bilgisayar teknolojisindeki teknik gelişmeler beraberinde içerikte de zenginliğe ve bir o kadar da eksik, yanlış ve gereksiz bilgilerin yer aldığı bir alana dönmüştür. Peki, bilgisayar okuryazarı bir bireyde hangi beceriler olmaktadır? “Bilgisayar okuryazarı bir birey, bilgisayarı bir şekilde kullanan bireylerden farklı hangi özelliklere sahip olmalıdır?” sorusuna bu bölümde cevap verilecektir.

OECD, bilgisayar okuryazarlığı hedeflerini bir öğrencinin a) bir bilgisayar sistemindeki temel olan yazılım ve donanımları kullanabilmesi, b) uygulama programlarını kontrol edebilmesi ve kullanabilmesi, c) algoritmik bir yapıdaki problemleri çözebilmesi ve ç) Bilgi teknolojilerinin en önemli toplumsal, ekonomik ve etik sonuçlarını belirleyebilmesi olarak belirlemiştir. Bilgisayar okuryazarı olan bir birey, bilgisayarı günlük yaşamında etkili biçimde kullanabilir. Genel anlamda bilgisayar okuryazarlığının üç temel boyutu vardır (KORKMAZ ve MAHIROĞLU 2009: 984):